

Muuttolinnut

Perjantaina 22.9. klo 19, Vaasan kaupungintalo
Lauantaina 23.9. klo 15, Schaumansali, Pietarsaari

Vaasan kaupunginorkesteri

joht. **Anna-Maria Helsing**
sol. **Lilli Maijala**, alttoviulu
sol. **Christoffer Sundqvist**, klarinetti

Jean Sibelius (1865–1957):

Kurkikohtaus op. 44/2 (1903/1906)

Max Bruch (1838–1920):

Kaksoiskonsertto klarinetille ja alttoviululle e-molli op. 88 (1911)

1. Andante con moto
2. Allegro moderato
3. Allegro molto

Boris Pigovat (1953–):

Jewish Wedding (2008)

Max Bruch:

Romanze op. 85 (1911)

Einojuhani Rautavaara (1928–2016):

Cantus Arcticus, ”Konsertto linnuille ja orkesterille” op. 61 (1972)

1. Neva
2. Melankolia
3. Joutsenet muuttavat

Jean Sibelius: Kurkikohtaus

Jean Sibeliuksen Aino-vaimon veljet olivat merkittäviä nimiä Suomen kulttuurielämässä 1900-luvun taitteessa. Neljästä veljestä Armas Järnefelt oli arvostettu kapellimestari ja säveltäjä, Arvid Järnefelt taas monipuolinen kirjailija ja lehtimies, jonka näytelmien esitykset olivat merkkitapauksia. Kuolema-näytelmän ensi-iltaan joulukuussa 1903 Arvid pyysi musiikin Suomen johtavalta säveltäjältä eli langoltaan Sibeliukselta, joka sävelsikin kiitettyyn teokseen kuusi numeroa. Sibelius näki yksittäisissä numeroissa kuitenkin enemmän potentiaalia kuin pelkkänä näyttämömusiikkina ja hän muokkasi seuraavina vuosina näytelmän musiikkia erillisiksi numeroiksi. Näistä Valse triste nousi huikean suosituksi ja oli osaltaan nostamassa Sibeliuksen kansainväliseen maineeseen.

Kurkikohtauksen muokkaus tapahtui vuonna 1906 ja Sibelius kantaesitti uuden version saman vuoden joulukuussa vieraillessaan Vaasan orkesteriyhdistyksen kapellimestarina. Kurkikohtauksessa Sibelius yhdistää kaksi näytelmämusiikin numeroa, Elsan laulun ja kurkiparvea kuvaavan Andanten. Vaikka näytelmä käsitteli nimensä mukaisesti kuolemaa, on näissä numeroissa tunnelma kevyempi. Elsan laulu kuvaa näytelmän päähenkilön, orpopoika Paavalin rakastettua. Andanten aikana kurkiparvi tuo näytelmässä pariskunnalle lapsen. Samalla Paavali kuulee lintujen huudoissa kuolleen äitinsä. Linnuista – etenkin kurjista ja joutsenista – usein innoittunut Sibelius varmasti nautti päästessään säveltämään kurkien huutoja, ja Kurkikohtaus on nykyään varsin suosittu erillinen numero konserteissa.

Max Bruch: Kaksoiskonsertto klarinetille ja alttoviululle op. 88 ja Romanssi op. 85

Viisi vuotta Johannes Brahmsia nuorempi Max Bruch (1838–1920) tunnetaan nykyään ehkä parhaiten heprealaisiin melodioihin perustuvasta selloteoksestaan Kol nidrei op. 47, vaikka hän sävelsi laajan tuotannon ja toimi Saksassa ja Isossa-Britanniassa merkittävässä viroissa sekä sävellyksen opettajana että kapellimestarina. Hän kuului Brahmsin ystäväpiiriin ja seurasi myös musiikissaan Brahmsin perinteelle nojaavaa tyyliä. Työuransa loppupuolella hän toimi lähes kaksikymmentä vuotta Joseph Joachimien perustaman Berliinin musiikkiakatemian sävellyksen professorina.

Tämän konsertin kaksi teosta, kaksoiskonsertto klarinetille ja alttoviululle op. 88 ja Romanssi op. 85, ovat molemmat vuodelta 1911, jolloin jo kypsässä iässä ollut säveltäjä oli juuri jäänyt eläkkeelle Berliinin musiikkiakatemiasta. Eri maiden kansanmusiikki oli Bruchille usein inspiraationlähde ja niin tässäkin teoksessa, jonka avausosan päämelodian varmasti moni tuntee ruotsalaisena kansanlauluna Ack Värmeland, du sköna. Sama melodia on kuultavissa myös seuraavissa osissa, vaikkakin peitellymmmin. Bruch vaikuttaa olleen erityisen mieltynyt ruotsalaisiin kansanmelodioihin, sillä hän sävelsi niiden pohjalta lukuisia teoksia ja kuuluupa hänen teosluetteloonsa jopa oratorio Ruotsin valloittajakuninkaasta Kustaa II Aadolfista. Ruotsin kuninkaallinen musiikkiakatemia valitsikin Bruchin kunniajäsenekseen vuonna 1903.

Konsertin toisen osan suloisessa keinunnassa ja kolmannen osan murtosointumelodioissa

kuultaa luonnollisesti myöhäisen Brahmsin vaikutus, kirjoittihan tämä tuolloin merkittävät kamarimusiikkiteoksensa klarinetille. Konsertto on sävelletty ja omistettu Bruchin klarinetistipojalle, lupaavaa uraa luoneelle Max Felix Bruchille ja viulisti Willy Hessille, joka on ollut ilmeisen taitava myös alttoviulistina. Kaksikko kantaesitti teoksen alkuvuodesta 1912 Pohjois-Saksan Wilhelmshavenissa.

Bruchin opusnumeroinnissa hieman ennen konserttoa tulee Romanssi alttoviululle, joka konsertosta poiketen on omistettu ranskalaiselle alttoviulistille Maurice Vieux'lle, vaikkakin edellä mainittu Willy Hess esitti teoksen ensimmäisenä keväällä 1911. Orkesteri on aavistuksen pienempi kuin kaksoiskonsertossa, mutta ote yhtä romanttinen ja taakse päin katsova. Tuntuukin, että nämä teokset ovat perinteisen saksalaisen, Brahmsin nojaavan musiikkiestetiikan viimeinen huokaus ennen maailman luisumista maailmansotaan ja peruuttamattomia muutoksia niin yhteiskunnassa kuin taiteessa.

Boris Pigovat: Jewish Wedding

Mustan meren rannalta Odessasta kotoisin oleva Boris Pigovat (1953–) opiskeli Moskovan Gnëssin-musiikkiakatemiassa ja muutti 1970-luvun lopulla Tadžikistanin neuvostotasavaltaan, josta emigroitui Israeliin vuonna 1990. Hän säveltää usein juutalaisiin aiheisiin ja juutalaiseen kansanmusiikkiin perustuvia teoksia ja hänen orkesterisävellyksiään ovat esittäneet muun muassa Israelin, Uuden-Seelannin ja Pittsburghin sinfoniaorkesterit. Jewish Wedding kuvaa humoristisesti ja paikoin kaihoisastikin juutalaista hääjuhlaa, vaikka teoksen draivista päätellen näissä häissä pidetään pääosin hauskaa. Teos sai alkunsa, kun Pigovat tutustui vuonna 2001 klezmer-klarinetin kuninkaaseen Giora Feidmaniin ja tämän musiikkiin. Teoksen ensimmäisen version Pigovat sävelsi kuitenkin pasuunalle ja puhallinorkesterille nimellä Tzfat vuonna 2002. Joitain vuosia myöhemmin Feidman kuuli teoksen ja pyysi siitä version klarinetille ja jousille. Samalla juuri Feidman ehdotti, että teos saisi uuden nimen Jewish Wedding. Jonkin verran muokattu uusi versio syntyi vuonna 2008, mistä lähtien Feidman on esittänyt teosta kymmeniä kertoja ympäri Eurooppaa, ja eri instrumenteille sovitettuina versioina Jewish Wedding on saavuttanut huomattavan suosion myös muiden instrumenttitaitureiden käsissä. Teos on omistettu Giora Feidmanille.

Einojuhani Rautavaara: Cantus Arcticus

Itse Jean Sibelius valitsi Einojuhani Rautavaaran (1928–2016) amerikkalaisen Koussevitzky-säätiön stipendiaatiksi vuonna 1955 ja seuraavat kaksi vuotta Rautavaara opiskeli New Yorkin Juilliard-musiikkikorkeakoulussa. Rautavaara oli tosin jo tätä ennen onnistunut voittamaan Yhdysvalloissa suuren sävellyskilpailun usklassisella vaskiteoksellaan A Requiem In Our Time (1953), nuoren säveltäjän onnenkantamoisella, kuten hän itse myöhemmin teosta kuvasi. Palattuaan Yhdysvalloista hän suoritti sävellysdiplominsa Sibelius-Akatemiassa ja jatkoi opintojaan Sveitsissä moderneihin sävellystekniikoihin perehtyneen Wladimir Vogelien opissa. Seuraavat kymmenen vuotta aina 1960-luvun loppupuolelle Rautavaaran estetiikka olikin

huomattavan modernistinen ja hän käytti dodekafoniaa ja sarjallisuutta useissa teoksissaan.

1970-luvun alkuun mennessä Rautavaara oli kehittänyt aiemmin käyttämistään tyyleistä uuden, vapaatonaalisen, soivan sävelkielen. Hän aloitti viisivuotiskauden valtion taiteilijaprofessorina vuonna 1971 ja seuraavana vuonna Oulun varsin uusi yliopisto tilasi Rautavaaralta teoksen ensimmäiseen promootioonsa. Rautavaara innoittui pohjoisesta luonnosta ja äänitti Oulun lähistön soilla lintujen ääniä teoksensa lähtökohdaksi. Syntyi Cantus Arcticus, alaotsikoltaan ”konsertto linnuille ja orkesterille”. Varsin alkeellisilla teknisellä laitteistolla hän sai aikaiseksi teoksessa soivan rikkaan ääninauhan, jolla Pohjois-Suomen linnut keskustelevalt orkesterin kanssa. Paikoin orkesterin puhaltajat matkivat lintuja ja Rautavaaran avantgardevuosista teoksessa muistuttavat orkesterille ja kapellimestarille vapauksia antavat aleatoriset jaksot. Teoksen ääninauhalla soivat muun muassa laulujoutsenet, kurjet ja elektronisesti muokatut tunturikiurut. Tunnistatko muita lintulajeja?

Kolmiosainen teos on omistettu presidentti Urho Kekkoselle, ehkä osin tämän masinoiman kulttuuripoliittisen uudistuksen takia, joka mahdollisti Rautavaaran taiteilijaprofessuurin. Ensiosan esitysohjeeksi Rautavaara on kirjoittanut: ”Ajattele syksyä ja Tšaikovskia”. Cantus arcticuksen uhkean vuolaat melodiat ja likimain romanttinen lähestymistapa ennakoivatkin jo Rautavaaran 1990-luvun menestyksekkäitä, enkeliaiheisia orkesteriteoksia.

Teosesittelyt: Panu Sivonen

KAPELLIMESTARI

Anna-Maria Helsing

Kapellimestari Anna-Maria Helsing valmistui Sibelius-Akatemiasta vuonna 2007 Leif Segerstamin ja Atso Almilan johdolla. Orkesterinjohdon lisäksi hänellä on tutkinnot viulunsoitosta ja -opetuksesta. Helsing on johtanut kaikkia merkittävimpiä suomalaisia orkestereita, kuten Radion Sinfoniaorkesteria, Tampere Filharmoniaa, Helsingin kaupunginorkesteria ja Avanti!-kamariorkesteria. Lisäksi hän on vieraillut muun muassa muissa Pohjoismaissa, Virossa ja Saksassa sekä johtanut useita oopperoita Suomessa ja ulkomailla. Vuosina 2010–2013 Helsing toimi Oulu Sinfonian ylikapellimestarina.

SOLISTIT

Lilli Maijala

Lilli Maijala debytoi 17-vuotiaana Oulu Sinfonian solistina ja on sittemmin esiintynyt useimpien suomalaisorkesteiden solistina, viimeisimpänä Helsingin kaupunginorkesterin edessä Nathalie Stutzmannin johdolla ja Tampere Filharmonian solistina Santtu-Matias Rouvalin johdolla. Ensi kaudella häntä kuullaan mm. Vaasan kaupunginorkesterin solistina ja Helsinki Seriös -sarjassa vastaperustetun Valo-kvartetin kanssa. Tärkeisiin kamarimusiikkipartnereihin lukeutuu lisäksi mm. Anthony Marwood, Liza Ferschtman, Alasdair Beatson ja Alexander Melnikov.

Lilli kasvoi muusikoksi Oulussa kansanmusiikin, musiikkiluokkien ja konservatorion huomassa sekä edelleen Sibelius-Akatemian nuorisokoulutuksessa. Hän opiskeli perusteellisesti Saksassa täydentäen opintojaan Skandinavian niemimaalla. Nykyisin hän asuu Amsterdamissa.

Lilli on levyttänyt Alba Recordsille P.H. Nordgrenin tuplakonserton ja Vaskin alttoviulukonserton, molemmat Juha Kankaan johdolla ja Olivier Thieryn, Keski-Pohjanmaan kamariorkesterin sekä Tallinnan kamariorkesterin myötävaikutuksella.

Hoidettuaan reilun vuosikymmenen Sibelius-Akatemian alttoviulumusiikin lehtoraattia Lilli Maijala aloittaa syksyllä 2023 Zürichin taidekorkeakoulun alttoviulunsoiton professorina.

Christoffer Sundqvist

Christoffer Sundqvist on yksi sukupolvensa parhaita klarinetisteja. Hän on paitsi klassisen musiikin taituri myös pohjoismaisen nykymusiikin suurlähettiläs. Monet nimekkäät säveltäjät, kuten Esa-Pekka Salonen, Erkki-Sven Tüür, Aulis Sallinen, Sebastian Fagerlund, Olli Kortekangas

ja Jukka Linkola ovat kirjoittaneet hänelle konserttoja. Sundqvist on vierailut kaikkien suurimpien suomalaisten orkestereiden solistina.

Hän on myös työskennellyt muun muassa BBC:n sinfoniaorkesterin, Göteborgin sinfoniaorkesterin, Elbphilharmonian, Norrköpingin sinfoniaorkesterin, Viron kansallisen sinfoniaorkesterin, Luzernin sinfoniaorkesterin ja Nordwestdeutschen Philharmonien kanssa. Yhteistyötä useiden arvostettujen kapellimestareiden, kuten Jukka-Pekka Sarasteen, Esa-Pekka Salosen, Klaus Mäkelän, Sakari Oramon, Anna-Maria Helsingin ja Hannu Linnun kanssa on myös kertynyt uran varrella.

Sundqvistin vuoden 2022 debyytit olivat Nielsenin konsertto Rotterdamin sinfoniaorkesterin kanssa sekä kamarimusiikkikonsertit Elbphilharmoniaassa ja Wigmoressa. Aktiivisena kamarimuusikkona hän on esiintynyt muun muassa Kuhmon kamarimusiikkitalossa, West-Corkin kamarimusiikkitalossa, Delftissä, Concertgebouw'ssa, Vinterfestissä ja Helsingin juhlaviikoilla.

Sundqvist on myös äänittänyt ahkerasti. Häneltä on saatavilla muun muassa Sebastian Fagerlundin (Göteborgin sinfonia), Aulis Sallisen, Peter Eötvös ja Carl Nielsenin (Suomen Radion sinfoniaorkesteri) klarinettikonserttojen levytykset BIS:lle ja Alba Recordsille. Molemmat äänitykset ovat saavuttaneet kansainvälistä huomiota ja saaneet EMMA-palkinnon. Ondine Recordsin äänitteellä puolestaan voidaan kuulla Sundqvistin soittavan Erkki-Sven Tüürin klarinettikonserton ja kaksoiskonserton viululle ja klarinetille, esitettynä Pekka Kuusiston ja Suomen Radion Sinfoniaorkesterin kanssa. Cpo Records taas julkaisee pian Louis Spohrin neljä klarinettikonserttoa, jotka Sundqvist soittaa NDR Radiophilharmonie Hannoverin kanssa.

Voitettuaan Crusell-klarinettikilpailun vuonna 2002 on Christopher Sundqvist toiminut Suomen Radion sinfoniaorkesterin sooloklarinetistina vuodesta 2005. Hän on myös klarinetinsoiton lehtori Sibelius-Akatemiassa.

Christoffer Sundqvist on syntyjään kotoisin Tukholmasta, mutta muutti Suomeen jo 6-vuotiaana ja aloittikin klarinettiopinnot Jakobstadin konservatoriossa Bernhard Nylundin johdolla. Hän suoritti diplomitutkinnon Sibelius-Akatemiassa Anna-Maija Korsiman johdolla ja jatkoi opintojaan Baselin musiikkiakatemiassa François Bendan johdolla. Muita tärkeitä opettajia hänen urallaan ovat olleet Hans Rudolf Stalder, Guy Deplus ja Charles Neidich sekä joukko merkittäviä kamarimusiikin taitajia.

KONSERTIT SYKSY 2023

Pohjalaisia virtauksia

To 5.10. klo 19, Vaasan kaupungintalo

Pe 6.10. klo 19, Temppeliaukion kirkko, Helsinki

joht. Tomas Djupsjöbacka, sol. Liza Ferschtman, viulu

PIAF – Paris, Mon Amour

Pe 27.10. klo 19, Vaasan kaupungintalo

joht. Nick Davies, sol. Valérie Gabail, sopraano

Sibeliuksen päiväkirjat

Pe 3.11. klo 19, Vaasan kaupungintalo

joht. Tomas Djupsjöbacka, kertoja Nicke Lignell

Euroviisut Suomi!

Pe 10.11. klo 19, Vaasan kaupungintalo

joht. Antti Rissanen, sol. Hanna Pakarinen & Mikael Konttinen, laulu

LITTFEST-kamarikonsertti

To 16.11. klo 19, Vaasan kaupungintalo

Suomalaiset sävelhelmet

To 7.12. klo 18, Seinäjoki-sali

Pe 8.12. klo 19, Vaasan kaupungintalo

joht. Jascha von der Goltz, sol. Ossi Tanner, piano

Messias

Pe 15.12. klo 19, Vaasan kirkko

joht. Tomas Djupsjöbacka

sol. Iida Antola, sopraano - Erica Back, altto - Hugo Hymas, tenori - Jussi Merikanto, basso

Kamarikuoro Canticum Maris, kuoron valmentanut Tarja Viitanen

Liput: 30 / 25 / 10 €

Konserttiohjelmisto: www.vaasankaupunginorkesteri.fi